

Prispevek k poznavanju ptic s področja reke Ljubljanice s predlogom za zavarovanje

Contribution to the data on bird life in the area along the Ljubljanica river and a proposal for its protection

Andrej Sovinc, Rudolf Tekavčič

UVOD

V tem sestavku, ki je v sklopu člankov o zaščiti ptic in njihovih prebivališč na Ljubljanskem barju, obravnavamo predel med Vrhniko in Črno vasjo. Za ta predel je značilna reka Ljubljanica in njeni pritoki.

Prispevek nikakor ne daje popolne slike o pticah tega predela, ker bi zaradi pomenbnosti terena zahteval temeljitejšo obdelavo; služi lahko samo kot bežen pogled v ptičji svet Ljubljaničice in okolice.

GEOGRAFSKI POLOŽAJ IN OPIS TERENA

Ljubljanica je najpomembnejša reka Ljubljanskega barja. Vanjo se stekajo vode z 802 km² velikega padavinskega področja. Ima več kraških izvirov iz tektonskih razpok v jurskih apnencih. Med izviri so znani Veliki in Mali Močilnik, Antonova izvira /Mala Ljubljanica/ ter Malo in Veliko okence, Pod skalo, Pod orehom in Maroltov izvir /Velika Ljubljanica/. Od izvirov pri močilniku in okolici teče Ljubljanica mimo Vrhniče v loku proti Podpeči, nato v severnovzhodni smeri prečka Barje do izliva Iščice ter se nato obrne severno do Ljubljane. Teče skozi Ljubljano in se pri Zalogu izliva v Savo. Zaradi majhnega padca voda le počasi teče, kar se kaže tudi v njenem značaju in rečnem obrežju. V Ljubljano pritekajo večji in manjši pritoki /Ljubija, Bistra, Borovniščica, Kušljanov graben, Drobtinka, Radna idr./, veliko je tudi poraslih kanalov in jarkov. Obrežje Ljubljaničice je obraslo z vrbovjem, ločjem in drugimi močvirskimi rastlinami, ob izlivu potokov pa je tudi trstičje. Močvirno pokrajino oživaljajo skupine grmovja in drevja /breze, topoli, hrasti, jelše, vrbe idr./.

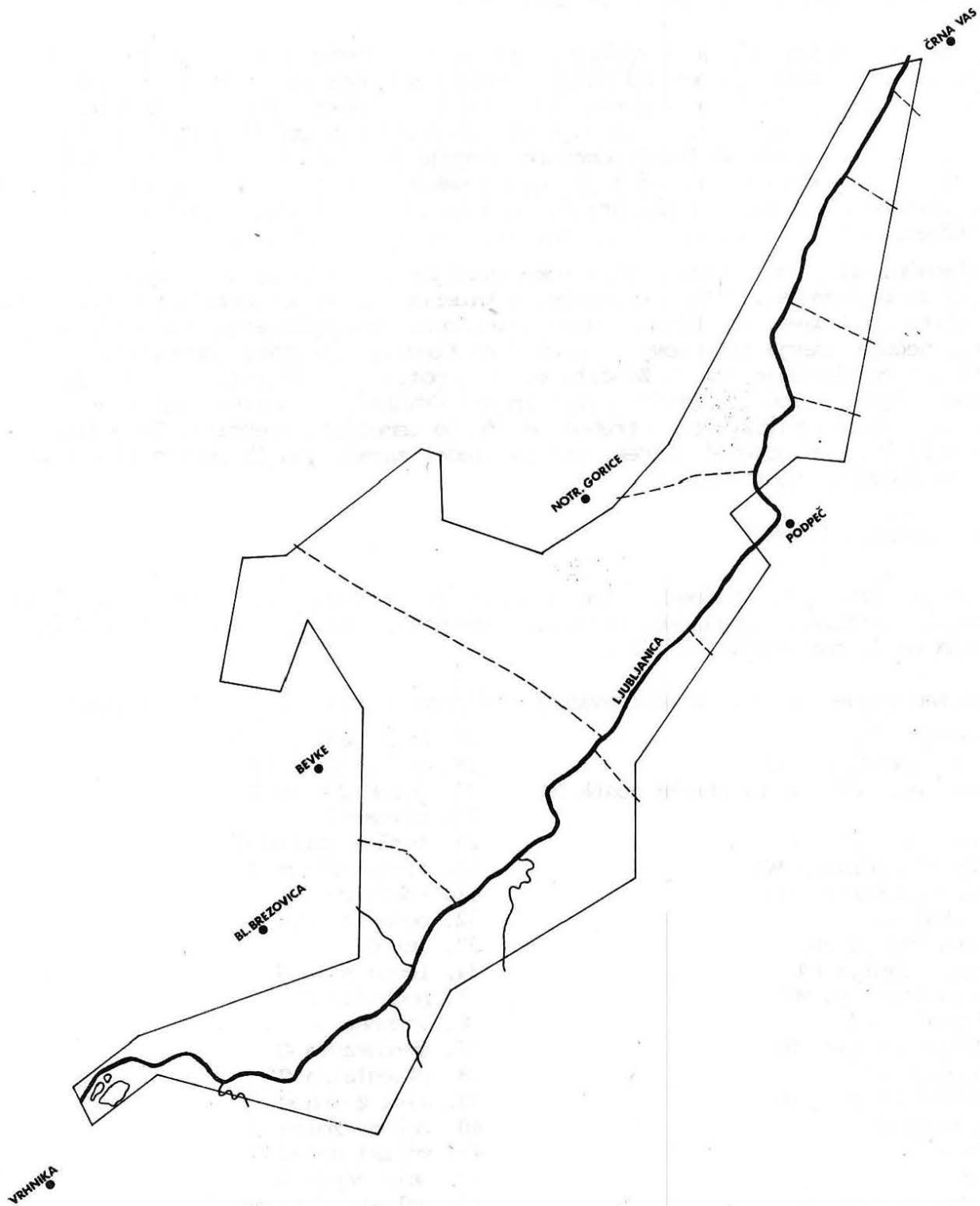
Prst je večidel šotnata, precej je tudi kisle črne zemlje. Površine so gospodarsko manj pomembne; poraščajo jih močvirske trave, ki jih ponekod celo ne kosijo in so zato zarasle z gostim grmovjem. Obdelanih površin je le malo.

METODA DELA

Obravnavani predel obiskuje R. Tekavčič že vrsto let, temeljiteje pa ga preučuje od leta 1975. Seznam vrst je rezultat njegovih opazanj, nekaj podatkov pa je prispeval tudi A. Sovinc. Opazovanja so bila v vseh letnih časih, različnih vremenskih razmerah, podnevi in ponoči. Ptice so bile determinirane na osnovi opazovanj z daljnogledom. Nedvomno se bo število vrst povečalo, ko se bo tudi v tem območju pričelo sistematično loviti ptice z mrežo. Seznam opazovanih vrst je še precej nepopoln, posebej pri preletnih vrstah. Starejših podatkov iz letarature je precej, upoštevani bodo pri končnem poročilu. Avtorja naprošata vse, ki imajo še neobjavljene podatke s tega predela in so jih pripravljeni odstopiti, da jih objavijo ali pošljejo na naslov avtorja.

OGROŽENOST

Površine tik ob Ljubljaničici so sedaj še precej neokrnjene, njihovo morebitno uničenje pa bi povzročilo nepopravljivo škodo za nekatere ptičje vrste. Travnate in obdelane površine za zdaj še niso v nevarnosti; ptice ogroža samo zgodnja strojna košnja, razni herbicidi in pesticidi. Drugače je z vodnimi površinami, ki so neposredno prizadete. Pogosto vanje spuščajo strupene odplake, ki pomore vodno floro in favno. Ribe, kot najočitnejši indikator zastrupitve, niso edine žrtve takih pomorov: s kontaminiranimi ribami in drugimi živalmi in rastlinami se

Slika 1: Predel Ljubljanice med Vrhniko in Črno vasjo, predlagan za zavarovanje

Figure 1: The area along the Ljubljanica river from Vrhnika to Črna vas

hranijo tudi druge živali, med njimi seveda tudi ptice. Zaradi prehranjevalne verige in specifičnega delovanja takih kemičnih snovi se ti strupi prenašajo z vrste na vrsto. V najhušem primeru taki osebkki propadejo: samo letos so bile ob Ljubljani najdene tri zastrupljene mrtve kanje.

ZANIMIVEJŠA PODROČJA, KI NAJ BI SE ZAŠČITILA

Celotna trasa Ljubljane in njenega porečja je izrednega pomena za ptice. Številne vrste se tu ustavijo med selitvijo /znana selitvena pot preko Ljubljanskega barja/, veliko je tudi gnezdilcev, med katerimi je nekaj redkih in ogroženih vrst. Poleg močvirnih travnikov, ki služijo kot gnezdišče nekaterim ogroženim vrstam, je predvsem za seleče se ptice pomembno vrbovje ob vodi, kjer najdejo primerno skrivališče in dovolj hrane. Kot gnezdišče nekaterim vrstam so pomembna tudi mesta, kjer pritečejo pritoki v Ljubljanico. Taka mesta so večinoma porasla z gostim trstičjem, v zaledju pa so vlažni travniki, drevje in grmovje.

Predlagamo, da bi ob celotni trasi reke Ljubljane od Vrhnike do Črne vasi v širini 1-2 km prepovedali vsakršne posege, s katerimi bi se spremenila prvotna podoba pokrajine /pozidava, morebitna industrijska cona, onesnaževanje voda, odlaganje smeti, sečnja drevja in grmovja, preveliko število ribolovnih dovolilnic in pretirano čolnarjenje itd./. Zaščito bi bilo potrebno razširiti tudi na ribnike na področju Ljubljane pri Sinji gorici in pri Vrhniki, ki doslej ornitološko še niso bili dovolj raziskani, potrebno pa jih je temeljito preučiti. Za področje Bevk pripravljamo poseben članek, saj ta predel zaradi svojih redkih in ogroženih vrst to nedvomno tudi zasluži.

SEZNAM OPAZOVANIH VRST

Seznam ptičjih vrst, opaženih v tem območju, je rezultat dela R. Tekavčiča, podatke za malega martinca, breguljko, brinovko, meniška, kratkoprstega plezavčka in brgleza pa je posredoval A. Sovinc.

Ptice smo glede na njihovo zadrževanje v obravnavanem predelu razdelili na:

- gnezdilke G	25. mali martinec PR
- možne gnezdilke MG	26. rečni galeb PR
- preletne, poletne in zimske goste PR	27. golob duplar G
	28. grivar G
1. mali ponirek G	29. turška grlica G
2. čopasti ponirek MG	30. divja grlica G
3. mala bobnarica MG	31. kukavica G
4. kvakač PR	32. pegasta sova G
5. siva čaplja PR	33. čuk G
6. rjava čaplja PR	34. lesna sova G
7. bela štoklja MG	35. podhujka G
8. mlakarica G	36. vodomec G
9. dolgorepa raca PR	37. smrdokavra G
10. regeljc PR	38. vijeglavka G
11. močvirski lunj MG	39. siva žolna G
12. kragulj G	40. zelena žolna G
13. skobec G	41. veliki detel G
14. kanja G	42. mali detel G
15. navadna postovka G	43. poljski škrljanec G
16. jerebica G	44. kmečka lastovka G
17. prepelica G	45. breguljka PR
18. fazan G	46. mestna lastovka G
19. mokož G	47. drevesna cipa G
20. grahasta tukalica MG	48. vriskarica PR
21. zelenonoga tukalica G	49. rumena pastirica PR
22. liska G	50. bela pastirica G
23. priba G	51. siva pastirica G
24. kozica MG	52. pegam PR

53. mali slavec G	83. velika sinica G
54. stržek G	84. brglez MG
55. taščica G	85. kratkoprsti plezavček MG
56. siva pevka MG	86. kobilar G
57. šmarnica G	87. rjavi srakoper PR
58. pogorelček G	88. veliki srakoper PR
59. repaljščica G	89. šoja G
60. cikovt G	90. sraka G
61. prosnik G	91. siva vrana G
62. kos G	92. škorec G
63. brinovka G	93. domači vrabec G
64. vinski drozg PR	94. poljski vrabec G
65. carar G	95. ščinkavec G
66. močvirska trstnica G	96. pinoža PR
67. srpična trstnica PR	97. grilček G
68. rakar MG	98. laška konopeljščica PR
69. rumeni vrtnik MG	99. zelenec G
70. mlinarček G	100. lišček G
71. siva penica G	101. čižek PR
72. penica G	102. repnik G
73. črnoglavka G	103. brezovček PR
74. grmovščica G	104. kalin G
75. vrbja listnica G	105. dlesk G
76. sivi muhar G	106. rumeni strnad G
77. belovrati muhar MG	107. skalni strnad PR
78. dolgorepka G	108. trstni strnad MG
79. močvirska sinica G	109. veliki strnad MG
80. čopasta sinica PR	
81. menišček MG	
82. plavček G	

LITERATURA

Buser S. in drugi (1983): Ekskurzije naravoslovnih krožkov. Vodnik 7, Prirodoslovno društvo Slovenije, Ljubljana

Gregori J. (1975): Prispevek k poznavanju ptičev Krakovskega gozda. Varstvo narave 8, Ljubljana

Matvejev S.D., V.F.Vasić (1973): Catalogus faunae Jugoslaviae. Ljubljana

Melik A. (1963): Slovenija, Ljubljana

Ponebšek B. (1934): Slovenija na križišču selitvenih potov. I. Izvestje Ornitološkega observatorija v Ljubljani, Ljubljana

Andrej Sovinc
Ziljskega 7
61000 Ljubljana

Rudolf Tekavčič
Brezovica n.h.pri 168
61351 Brezovica